10.

Нощта бе спуснала звездния си плащ над село Стомна. Улиците бяха опустели. Вратниците бяха заключени, тук-таме по някое прозорче се виждаше да свети зад дуварите. Нищо не подсказваше за оживлението, дето имаше сутринта на мегдана. Само някоя забравена кърпа или претърколила се в кьошето чашка, напомняха за людете, изпълнили с глъчка цялото място тука. Тъй притихнало бе всичко сега, че щурците се надпяваха на воля в храсталака, а нощните гадини излизаха от скривалищата си необезпокоявани.

Още щом Евлия Мохамед паша си отиде от селото, музиката секна, селяните се разотидоха бързо по домовете си и настъпи усещане за безмерна тъга. Накрая само Пенка Гьозбаджийката беше останала да скърби за синовете си. Стаменовата фамилия с още трима-четирима комшии, помогнаха на съкрушената майка да стане от калдъръма. Увиха главите на момчетата ѝ в бели платнища. Набързо ги опя попът и изкопаха една дупка в гробището зад черквата, дето да ги погребат. После заведоха Пенка в дома ѝ, откъдето се чуваха до късно виковете ѝ към Господ да прибере и нея, та да не страда толкоз много от болката в сърцето си.

Никой от Гайдаровите не пожела да сложи и залък в устата си тая вечер. Постояха малко време мълчаливи в одаята с огнището, докато станеше време да си лягат. През отворения прозорец дохождаше прохладен въздух и гласът на някое разлаяло се комшийско куче. Седна Стамен на трикракото столче край заспалото огнище и пиеше от бъклицата с гроздова, вгледал се в пепелището. Премисляше станалото днеска и не можеше да изпъди от съзнанието си образът на окървавените глави на Пенкините синове. Той беше единият, дето ги уви в платнището и отнесе до черквата. Толкоз тежък товар му се стори, сякаш цяла планина носеше в ръцете си. За миг бе забравил за всичко друго, което го вълнуваше през тоз ден. И от

време на време все поглеждаше към жена си и щерка си, за да се увери, че те бяха добре.

Розана пък се бе свила в единия край на миндера и гледаше към оставения в ъгъла тъкачен стан. Там беше наченала една черга още от зимата, ама все не ѝ стигаше времето да я довърши. Като се прибраха вкъщи тая вечер, понечи да свърши малко работа на светлината на газеничето, ама не ѝ потръгна и се отказа. Не можеше да изгони от мислите си всичко, станало през този ден. И за Пенка най-вече не спираше да мисли. Ах, само майчино сърце би могло да съчувства тъй силно на друго майчино сърце, скърбящо за чедата си!

Бистра пък се беше настанила по-близо до светилника, за да вижда по-добре. В ръцете си държеше дървен гергеф, който остана от баба ѝ и на него бродираше една чудна китка в червен цвят. На голям божур почваше да прилича. Мълчалива бе девойката, пък пръстите ѝ чевръсто премятаха иглата и конеца ту отдолу, ту отгоре и без никакво усилие вършеше тая работа. Ала който се вгледаше в лицето ѝ, би забелязал оная гънка, която се появяваше между веждите ѝ, издаваща бушуващите мисли в момінската глава. Устните ѝ пък бяха свити, а дишането тъй учестено, все едно сега беше спряла да тича. Неспокойна бе Бистра. Чудеше се какво ли е станало с Йордан. Защо не дойде на мегдана днеска? Ами когато пашата хвърли главите на калдъръма, повечето жени извърнаха погледите си, но тя се надигна уплашена на пръсти, за да ги види по-добре. За миг премина през нея мисълта, че може едната глава да бъде Йордановата! Тъй я беше свило сърцето, че сякаш дъхът ѝ секна. Но щом се разрева Пенка и се понесоха шушуканията, че туй са нейните синове, болката отпусна малко обръча си и Бистра си пое дъх. Ама не спираше да мисли за любимия си. Какво ли бе станало с него?

Докато беше вдадена в мислите си, девойката се сепна от гласа на баща си. Присетил се бе нещо Стамен, с което се мъчеше да се разсее от черните картини пред очите си.

– Алтъновият син ли беше този момък, дето се улови за тебе на хорото, Бистро?

– Да... – разсеяно отвърна тя, без да отделя очи от гергефа. Спомни си, че тя тъй и не видя Свилен, когато пашата си отиде. Сякаш и той бе тръгнал с потерята наедно.

– Заради тебе май беше дошъл, не толкоз заради събора.

– Ами той друг и не познава в туй село.

– Хубав, млад мъж е той – обади се на свой ред Розана. – Не бях го виждала отблизо досега.

– Вий скоро под един покрив ще заживеете с него – рече Стамен. Отпи от парливата напитка и погледна пак към щерка си. – Знай ли човек, може да те залюби. – Бистра отпусна ръцете в скута си. Вгледа се в баща си и сякаш за един миг дори спря да диша. – Ако стане тъй, никой няма да повярва отначало. Хубаво ще се наредят работите. Мойта щерка да стане снаха на Алтъновите!

Розана се разшава и тя на мястото си. Втренчи се в Бистра и отиде до нея да улови ръката ѝ. Изглежда се бе развълнувала от приказките на Стамен и много бързо можеше да си представи, че те биха могли да станат реалност.

– Че ако стане тъй, няма да бягаш от късмета си, Бистре, нали?! – запита тя.

Бистра само я изгледа косо и не отвърна нищо.

– Готова ли си за утре? – попита я баща ѝ. – Преди обед ще ни чака Руско с колата си, че да те закараме в чифлика.

– Готова съм. Сбрах си нещата в една бохча.

– Нали само чистичките и здрави одежди си приготви, чедо? – обади се пак Розана, а очите ѝ веднага заблестяха от сълзи, щом се сети, че ще изпрати щерка си на другия ден.

– Да, мамо – прегърна я Бистра, усещайки как в този момент майка ѝ имаше нужда точно от туй. – Ще ида да повикам Рижа, че да я нахраня, преди да си легнем. – Стана тя от миндера и остави на мястото си гергефа. Без да чака да я заприказват пак домашните ѝ, взе една паничка с попара, която бе приготвила по-рано за котката, и излезе на двора да я търси.

Тъмно беше навънка и нищо не можеше да види Бистра. Чуваше само песента на щурците от всички краища на двора.

Ветрец поклащаше листата на старата джанка пред къщата, от чиито клони се обаждаше нощна птица.

– Рижо! Рижо! Писи-писи!

Вървеше девойката по пътеката към вратника и не спираше да вика котката, докато размахваше в ръката си паничката. По едно време ѝ се стори, че зърна нечии очи край дувара, които в този миг отразиха светлината, идеща от отворения прозорец на къщата.

– Рижо?! – повика тя пак котката, ама с по-притихнал глас, несигурен. Като че ли не бе убедена, че видя котешки очи. А човешки!

– Бистре! – Чу се почти шепнещ глас, идещ от мрака. – Бистре!

Тя го позна. Веднага се спусна към него и в следващия момент вече държеше ръката на Йордан. Изострено беше зрението ѝ и сякаш очите ѝ привикнаха с тъмнината. Успя да види лицето му, прегърнато от нощта – черните буйни коси под калпака, рунтавата брада и белите зъби, подаващи се от широката му усмивка. А ръката, дето бе уловила над ниския дувар, бе силна, космата и толкоз голяма, че тя цяла би се събрала в шепата ѝ.

– Йордане! – простена Бистра. – Къде беше? Що не дойде на мегдана?

– Нямам време да ти кажа всичко сега, душо – рече ѝ той. – Исках само да те видя набързо. Тъй бях се затъжил за тебе.

– Ах! Ти не знаеш какво стана...

– Знам, знам – прекъсна я той. – Знам за пашата и главите на...

– Не, не туй. Баща ми разбра, че се любим с тебе.

– Тъй ли?

– Да. Огледалото ми намери и днеска го продаде на търговеца Кадир. Не можах да го укрия, Йордане... Не можах... – Усещаше се тъгата в гласа ѝ, а от очите ѝ се стекоха сълзи, които мракът скриваше от любимия ѝ.

– Туй няма значение. Друго ще ти подаря. Ама баща ти няма да ни остави да бъдем заедно с тебе.

– Той искаше днеска да ти кажа на събора повече да не ме търсиш.

– Ах, Бистре, то беше ясно, че няма да одобри нашата обич. Нито пък моят баща ще стои кротък, ако научи...

– Какво ще правим? Аз искам да съм с тебе!

– И аз искам да бъда с тебе – целуна Йордан нежните ръце на Бистра и тя усети как брадата му погъделичка кожата ѝ.

– Утре отивам в Алтъновия чифлик. Ще бъда слугиня на чорбаджийката Добрина.

– Туй е хубаво. Мога по-често да идвам да те виждам там.

– Настина ли?

– Да, душо!

Тогаз се чу гласът на Розана, идещ откъм къщата. Тя беше излязла да търси щерка си, че много се бе забавила навънка.

– Бистре! Тука е котката, чедо. Не я търси.

– Ида, ида! Аз затуй не я намирам никъде – обади се девойката от вратника, подсмихвайки се на Йордан с дяволито пламъче в очите.

– Отивай – рече ѝ той. – Не бива да ме виждат тука. Ще те намеря в чифлика скоро. Чакай ме!

– Ще те чакам, Йордане!

Той пак долепи бързо устните си до ръцете на момата и я пусна. Веднага го погълна нощният мрак и Бистра го изгуби от поглед. Приведе се да вземе паничката с попара, която беше оставила в нозете си, и се обърна към къщата. Майка ѝ я чакаше пред вратата, държейки в ръцете си едрата рижава котка.

– Ето къде си била ти, дяволице – рече развеселена девойката на Рижа. – Пък аз да ходя да те търся по двора.

Остави тя паничката с храна на земята и котката веднага скочи от обятията на Розана. Спусна се лакомо да се храни, а Бистра я наблюдаваше с пламнали страни и не спираше да се усмихва. Тя не виждаше как майка ѝ я гледаше с почуда. От нея не можеше да се скрие таз промяна, настъпила само за миг у щерка ѝ. Ама си замълча Розана, не щеше да каже нещо, с което да разсърди момичето. Само погледна към вратника и дувара, дето по-рано Бистра и Йордан се държаха за ръце.

После двете влязоха в къщата. Скоро светилникът угасна и имотът на Гайдаровите потъна в съновна тишина.

Още не бе се подало слънцето иззад балкана, когато запяха петлите от селските дворове. Само туй и чакаше Розана, та да скокне от одъра. Тихо излезе от собата, дето спяха със Стамен и се разшета отрано. Бързаше да наточи баница, че да хапнат всички заедно, да сбере още нещо, което можеше да потрябва на Бистра в чифлика. Каквото и да тръгнеше да върши, тя все прибърсваше очите си, че сълзи се стичаха по лицето ѝ. Никога не беше се разделяла досега със свойта щерка. Как щеше да си легне идната вечер, знаейки, че детето не е в къщата? Сърцето я свиваше и не можеше гаче да се зарадва тъй, както ѝ се искаше, за новия живот, който очакваше Бистра. Сякаш някакво предчувствие я караше да поприказва с мъжа си, да му рече, че е по-добре девойката да си бъде край тях, да не ходи в Алтъновия чифлик. Ама знаеше, че Стамен нямаше да я послуша. Щеше да каже, че всичко вече е решено и няма да се отметне от думата си. Пък гласът на баба Върбана все кънтеше в ушите на Розана и не позволяваше дори за миг сънят да я улови:

– Лошо иде, чедо, много лошо – думаше старата...

Бистра и тя отрано се бе ококорила, ама още лежеше в постелята си. През цялата нощ все някакви странни неща ѝ се присънваха. Ту виждаше баща си да я хока за нещо, ту пък бягаше от някого босонога сред черни дървета. И Пенка Гьозбаджийката доходи в един от сънищата ѝ. Поднесе ѝ сватбен подарък, а като разви бялото платнище, Бистра видя главите на синовете ѝ. Затуй повече не можа и да затвори дори очите си, че сърцето ѝ щеше да се пръсне от уплаха заради тез страшни картини, които виждаше. Като чу накрая, че майка ѝ се разхлопа из къщата, девойката стана и почна да се приготвя за новото, което я очакваше от днеска.

Облече си нова бяла кошуля от лен, с красиво везмо около шията и края на ръкавите. Отгоре нахлузи черен сукман с бродирани червени и сини цветя. Върза си на кръста чиста шарена престилка, а катранените си коси сплете на дебела

плитка, която положи да легне на лявото ѝ рамо. Сложи си бяла забрадка на главата, а встрани, дето един кичур все излизаше непокорен под кърпата, Бистра си закичи червения божур, подарен ѝ от Йордан. Отиде до прозореца, който цялата вечер бе стоял открехнат. Зад тънкото перде се чуваха песните на птиците, накацали по клоните на джанката в двора. Бистра се огледа в стъклото. Мъчеше се да се усмихне, ама нещо ѝ пречеше. Не виждаше дете в образа си. Пък и не се чувстваше вече като малко момиче. Жена беше. Влюбена млада жена, която не спираше да мисли за любимия си. И днеска щеше да се отдели вече от домашните си. Усещаше, че ново начало идеше в нейния живот. Само се молеше то да ѝ донесе щастие.

– Баница съм опекла, Бистре – рече майка ѝ, когато девойката отиде при нея. – Седни да хапнеш. Не искам да те изпращам с празен стомах.

– Не съм гладна – седна на миндера Бистра и сведе поглед към ръцете в скута си.

Розана отиде и се настани до нея. Виждаше я колко замислена беше, несигурна. Прегърна я и зарида тихо, положила глава на рамото на щерка си.

– Милото ми момиче – прошепна тихо тя. – Какво ще правя тука без тебе?!

– Аз не отивам далече. Ще гледам често да си идвам. Пък и може да не съм добра слугиня за чорбаджийката Добрина. Може още подир два-три дена да ме отпрати от чифлика...

– Ако стане тъй, от срам ще потънем пред всички в селото, Бистро – рече Стамен, който тъкмо излизаше от собата. И той се бе нагласил таз заран, че нали не като ратай щеше да се яви днеска в Алтъновия чифлик, а като баща на новата довереница на госпожата. – Колкото и тежко да ти бъде, няма да се оплакваш, а ще си вършиш работата. Не ща да ми се върнеш тука с подвита опашка като бита мастия.

– Пак глупости говориш, Стамене – обърса си лицето Розана и се настрои срещу мъжа си. – Че къде ще иде детето, ако оназ госпожа не я хареса за слугиня?! У нас ще си дойде, я!

– По-добре да не ни идва на главата туй, че не знам какво

ще стане... – със закана в гласа рече Стамен, вглеждайки се в дъщеря си. След туй отиде нетърпелив да надникне към тавата с изпечената баница, чието ухание се носеше из цялата къща. – Слагай да ядем, Розано, че да тръгваме. Руско няма да ни чака цял ден.

Розана погали Бистра по главата. Приведе се да я целуне по бузата и стана от миндера.

Подир час беше, когато колата на Руско спря пред имота на Гайдаровите. Пред вратника го чакаше Стамен и го посрещна развеселен. Поразправяха се малко мъжете, докато Розана и Бистра изнесоха двете бохчи, които девойката си бе сбрала. Натовариха ги на каруцата и се огледаха колко комшии надничаха зад дуварите си с любопитни очи. Сякаш цялото село знаеше, че Стаменовата щерка днеска щеше да отива да работи в Алтъновия чифлик. Пък и още не стихваха клюките, дето се разнасяха за нея и младия Свилен, който бе дошъл на събора. Тъй хубаво бяха наредили в приказките си историята на двамата млади, че ако някой не знаеше истината, веднага би решил, че право казват клюкарките.

Прегърна силно Розана момичето си. Мъчеше се да не заплаче, ама не се стърпя. Сгълча я набързо Стамен и рече на Бистра по-бързо да се настанява в каруцата. Девойката целуна майка си и седна до бохчите си. Баща ѝ се намести до Руско и потеглиха. Двамата мъже не спряха да си говорят, а Бистра безмълвна гледаше в нозете си през целия път, докато не стигнаха до Алтъновия чифлик.

Отдалече аргатинът видя волската кола, която се задаваше по пътя от селото. Знаеше кой идеше, предупреден беше. Излезе пред чифлика и си сложи ръцете на кръста, придавайки си важност. Като стигна каруцата до него, Пейчо вдигна камшика си от биволски жили, за да покаже ясно на коларя, че по-напреде от туй не може да мине. Разменихa си кръвнишки погледи със Стамен и аргатинът му рече:

– Дотука с таз кола! В чифлика неканени не може да влезете.

– Водя дъщеря си. Очакват я – отвърна Стамен с равен

глас и престорена усмивка върху устните си. – От днеска вече тука ще живее и работи.

– Знам. Но само тя ще дойде с мене. Вий си отивайте по живо, по здраво в селото.

Бистра не искаше да чака повече, щото знаеше, че срещите на баща ѝ с Пейчо не свършваха добре. Затуй стана от мястото си и слезе от колата. Стамен скокна и той, та да ѝ помогне да си вземе багажа. Като застана пред нея, видя, че щерка му избягваше да го погледне в очите. Ама и той през последните дни все гледаше някъде встрани, та да не вижда лицето ѝ. Сякаш и двамата имаха да си кажат много неща, ама ги премълчаваха.

– Хайде, Бистро, оттука вече сама оставаш. Не мога да ти дам много, ама – той бръкна в пояса си и извади няколко гроша – вземи туй. За всеки случай. Не се знае за какво може да ти потрябват.

Бистра взе свенливо грошовете в шепата си и ги прибра. Знаеше, че те бяха от огледалото, което Йордан ѝ бе подарил.

– Недей да ме посрамваш! Чуваш ли?

Тя му кимна безгласно. Накрая вдигна вече поглед към него и Стамен успя да види влажните ѝ очи. Ама нищо повече не стори – нито понечи да я прегърне, нито я целуна по челото бащински. Отмести се от пътя, показвайки ѝ, че може да поеме сама нататък. Не дочака даже да влезе Бистра през голямата порта в Алтъновия чифлик с Пейчо, кога се качи пак в каруцата и рече на Руско да тръгват. Ни Стамен се обърна назад да погледне към щерка си, ни тя се извърна да му помаха за сбогом. А никой не знаеше кога пак щяха да се видят...